

METODOVO POLITICKÉ DIELO U SLOVÁKOV

E. Šubjaková 1. 9. 2015

PRVÝ IDENTIFIKAČNÝ DOKLAD SLOVÁKOV

Cyrilo-metodská tradícia je najvýznamnejšia slovenská tradícia a zaujíma ústredné miesto v celých našich dejinách. Preto je včlenená aj do preambuly ústavy Slovenskej republiky, ako základná dejinná udalosť Slovákov. V nej sa píše:

„*My, národ Slovenský, pamätajúc na politické a kultúrne dedičstvo svojich predkov a na stáročné skúsenosti zo zápasov o národné bytie a vlastnú štátnosť, v zmysle cyrilo-metodského duchovného dedičstva a historického odkazu Veľkej Moravy, ... uznášame sa ... na tejto ústave:*“

Byzantská misia bratov zo Solúna v Slovenskej zemi z roku 863 mala predovšetkým duchovný rozmer, pretože kresťanská viera bola v 9. stor. pre národy Európy a ich politickú identitu podstatná, a preto mala d'alekosiahly dosah na kultúrnej i štátotvornej rovine.

Pápežská bula Hadriána II. *In excelsis Deo* z r. 869 a historická bula *Industriae tuae* pápeža Jána VIII. z r. 880 ako významné privilegia štátoprávneho charakteru, potvrdzovali zahranično-politické postavenie staroslovenského štátu v rámci Rímskeho univerza kresťanských národov, zriadením prvej metropolitnej cirkvi Slovákov.¹ Ustanovením Slovenskej cirkevnej provincie sme dostali už v 9. storočí "**prvý identifikačný kartu**", vystavenú najvyššou morálnou autoritou európskeho spoločenstva.² ktorú, takmer presne o 1100 rokov neskôr, Apoštolský stolec znovu potvrdil v roku 1977. Nezastupiteľnú účasť a hlavný podiel na tom má najmä diplomatická a právnická misia nášho prvého arcibiskupa sv. Metoda.

Týmto neopakovateľným historickým cirkevno-právnym aktom medzinárodného dosahu bola legalizovaná naša cirkevná a tým aj národno-štátna suverenita. Ide teda o výsostne významnú udalosť v dejinách emancipačného úsilia Slovákov a slovenskej štátnosti.³ Ústava ako hierarchicky najvyššie postavený právny predpis to stvrďuje.

METODOVO PRÁVNICKÉ DIELO

Slovenský kráľ Rastislav, ako rozhladený štátnik, si bol vedomý toho, že písané právo je základom i zavŕšením každej štátnosti. Preto vo svojom posolstve z r. 862 byzantskému cisárovi Michalovi III. zdôraznil, že chce "*muža, ktorý nám zavedie všeobecné právo*". Ako zaznamenal jeden z najstarších staroslovenských prameňov⁴, týmto mužom sa stal právnik Metod, jeden z dvoch solúnskych bratov. Ich činnosť na náboženskom i kultúrnom poli je všeobecne známa. Takmer úplne neznáma je však zásluha sv. Metoda na rozvoji slovenského politického života.

V Byzancii bolo štúdium práva jedným zo základných predpokladov pre úspešnú kariéru v štátnej správe. Metod so svojim právnickým vzdelaním, pôsobil ako cisársky miestodržiteľ a správca v slovanskej provincii pri rieke Strumica v dnešnom Macedónsku. Tu nadobudol právnické, politické i organizačné skúsenosti, ktoré neskôr využil aj pri budovaní slovenskej cirkvi a štátnosti.

Metodov životopisec zaznamenal, že Metod „*odlúčiac sa od všetkého zhonu, vybral zo svojich učeníkov dvoch kňazov, dobrých rýchlopiscov a v krátkom čase, za osem mesiacov úplne preložil z gréckeho jazyka do slovenského všetky knihy Písma okrem kníh Machabejcov. Lebo predtým s Filozofom preložil len Žaltár a Evanjelium s Apoštolom ... Teraz však preložil aj Nomokánon, to jest pravidlo zákona, ako aj Knihy Otcov.*“⁵

Do jazyka našich predkov sv. Metod preložil **Nomokánon**, slávnu zbierku cirkevných zákonov a nariadení pričom si počínal ako skúsený právnik. Dosvedčuje to výborná úroveň jeho práce, jazyková aj terminologická presnosť a odbornosť. Obsiahlu byzantskú zbierku podstatne skrátil, no aj tu si počínal vskutku majstrovsky. Okrem toho, že sv. Metod niektoré časti tejto obsiahlej zbierky vynechal, niektoré

¹ Porovnaj P. Ratkoš: Slovensko v dobe veľkomoravskej, s. 108-109

² In: „20 rokov Slovenskej cirkevnej provincie“. Edične pripravili Gustáv Valach a Teodor Križka. Trnava, Bratislava 1998, s. 10

³ uviedol Arcibiskup-metropolita Ján Sokol pri príležitosti 25. výročia vzniku samostatnej Slovenskej cirkevnej provincie v roku 2002

⁴ Život Metodov

⁵ porovnaj: Vragaš Štefan: Život Konštantína Cyrila a Metoda, Matica Slovenská, Martin 1994

častočne pozmenil a upravil. Vynechal kánony, ktoré sa opakovali, a ktorých platnosť bola limitovaná na určité okolnosti, a tiež tie, ktoré boli na našom území neaktuálne. Ďalším právnickým dielom sv. Metoda bola civilná právna zbierka -**Súdny zákonník pre ľud**-v starej slovenčine nazývaného *Zakon sudnyj ľudem*.⁶

Písané právo, ako dedičstvo Rímskej ríše, bolo základom celého štátneho zriadenia Byzancie. V prvej polovici 6. stor. dal cisár Justinian zostaviť Zborník zákonov (Codex Iustinianus), ktorý hoci viackrát novelizovaný, bol v 9. stor. ešte stále platný. Zjednodušený výber tohto kódexu predstavovala zbierka zákonov **Ekloga** - civilný zákonník byzantských cisárov panujúcich v prvej polovici 8. storočia. Pod orientálnymi vplyvmi boli v ňom zavedené tresty zmrzačenia (useknutie ruky či nosu), ktoré boli v rímskom práve neznáme. No istým spôsobom išlo o humanizáciu práva, pretože tieto tresty nahrádzali pôvodné hrdelné tresty.⁷

Prvý slovenský občiansky zákonník, známi ako **Zákon sudnyj ľudem**, ktorého autorom je bezpochyby sv. Metod, však upravuje aj tieto ustanovenia skutočne kresťansky, pretože namiesto trestu zmrzačenia uvádzané v Ekloge, ktorá bola predlohou pre tento zákonník, ustanovuje cirkevné pokánie vo forme rôznych druhov pôstu, od vylúčenia z chrámu, odluky od spoločenstva veriacich až po niekoľkoročný pôst o chlebe a vode.⁸

Toto prvé slovenské právo nielenže nepodľahlo ako celok preberaniu vyspelého byzantského práva, ale naopak tvorivým spôsobom transformovalo niektoré jeho predpisy v súlade s vlastnými spoločenskými vzťahmi. Metodov **Zákon sudny pre ľud** sa stal oficiálnym zákonníkom a platným právom staroslovenského štátu.⁹ Zdôrazňovala sa tu nadradenosť Božích zákonov nad zákonmi svetskými, ako možno vidieť už v jeho úvode, ktorého prvá veta znie: "**1. Pred každým právom patrí sa o Božom práve hovoriť...**" Preto tento svetský zákonník dopĺňal penitenciál pod názvom **Zapovádi - Predpisy o pokání svätých Otcov**. Prvé slovenské právo teda spájalo v jeden celok zákony cirkevné aj svetské.¹⁰

Zákon sudnyj ľudem je najstaršia známa slovanská právna pamiatka, dielo, ktoré vytvoril pre Slovákov arcibiskup Metod na žiadosť kráľa Rastislava v druhej polovici 9. stor. Tento zákonník je dôkazom vysokej kultúrnej, sociálnej, ale najmä právnej úrovne našich predkov. Mnohé jeho ustanovenia a princípy platia, (samozrejme nie doslova), aj v dnešnom modernom právnom poriadku.¹¹

Svojim právnickým dielom, postavenom na kresťanskej morálke, sv. Metod začlenil slovenský národ už pred vyše 1000 rokmi do rodiny civilizovaných, vyspelých národov vtedajšej Európy, ktoré budovali spoločnosť založenú na práve a spravodlivom zákonodarstve.

METOD A MOCENSKÝ ROZMACH SVÄTOPLUKOVEJ RÍŠE

Arcibiskup Metod mal veľké zásluhy aj na mocenskom rozmachu Rastislavovej a neskôr i Svätoplukovej ríše, nie len ako organizátor slovenskej cirkvi a tvorca prvého slovenského práva, ale tiež svojou diplomatickou činnosťou upevňoval štátnu samostatnosť najmä na poli medzinárodného uznania. V Ríme dosiahol, že pápež Ján VIII. prijal pod svoju osobitnú ochranu kráľa Svätopluka s celým jeho národom, vyznačiac ho celkom mimoriadnym titulom **filius unicus** - „jediného syna“. Týmto titulom pápeži vyznačovali iba rímskych cisárov, prípadne vlastných kandidátov na cisársku korunu. Tým predznačil "jediného syna" Svätopluka ako kandidáta na cisársky prestol Západnej rímskej ríše.¹²

Aby sme lepšie pochopili osobné kvality prvého arcibiskupa Slovákov sv. Metoda, vďaka ktorého diplomatickým schopnostiam dosiahli Slováci na medzinárodnom poli taký úspech, stačí uviesť ako príklad obdobné udalosti u iných Slovanov. O krste českých kniežat existujú sporadické zmienky vo franských análoch z 9. storočia. No zriadenie vlastného biskupstva v Prahe sa dočkali až o celé jedno storočie neskôr, v roku 973. Prví pápežskí legáti boli vyslaní do Čiech až o ďalších sto rokov neskôr v roku 1073. Na rozdiel od Slovákov, samostatné arcibiskupstvo dosiahli Česi až v polovici 14. storočia (roku 1344).¹³ Podobne by sme mohli poukázať i na Poliakov aj Kyjevskú Rus, ktorí dosiahli svoje prvé biskupstvá a tým aj medzinárodné uznanie svojej štátnosti až v 11. storočí.

⁶ P. Cyril Vasiľ, SJ. Svätý Metod a jeho právnické dielo, 22.04.2007, Zdroj: Internet

⁷ Vašica Josef: Literární památky epochy velkomoravské. Lidová demokracie, Praha 1966, s. 78

Porovnaj tiež: Vavřínek Vladimír, Cyril a Metoděj mezi Konstantinopílí a Římem, Vyšehrad Praha 2013, s. 203 - 204 a 207

⁸ Tamže

⁹ Orgoň: Dejiny štátu a práva na území Slovenska do r. 1918. Bratislava 1999, <http://web.klasici.sk/view.php?cislocianku=2007060014>

¹⁰ Vašica Josef: Literární památky epochy velkomoravské. Lidová demokracie, Praha 1966, s. 82

¹¹ Orgoň: Dejiny štátu a práva na území Slovenska do r. 1918. Bratislava 1999, <http://web.klasici.sk/view.php?cislocianku=2007060014>

¹² porovnaj: Ďurica Milan, S. Sv. Konštantín a Metod, dielo a dedičstvo u Slovákov. LÚČ, Bratislava 2013, s. 49 - 50

¹³ porovnaj: Ďurica Milan, S. Sv. Konštantín a Metod, dielo a dedičstvo u Slovákov. LÚČ, Bratislava 2013, s. 49